

Prof. dr hab. Prot Jarnuszkiewicz

Warszawa, 30 września 2025 roku

Pracownia Relacji Wizualnych

Katedra Działań Mediów

Wydział Sztuki Mediów

Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie

Recenzja dorobku artystycznego i pracy habilitacyjnej
dr Bartłomieja Talagi na podstawie książki fotograficznej:

Spacer po_lesie / Walk_in Synchronicity

1. Dane formalne i identyfikacyjne

Recenzja została zlecona przez Akademię Sztuk Pięknych im. Władysława Strzemińskiego w Łodzi na podstawie wniosku dr Bartłomieja Talagi, pracownika Państwowej Wyższej Szkoły Filmowej, Telewizyjnej i Teatralnej im. Leona Schillera w Łodzi, z dnia 20 lutego 2024 roku. Wniosek ten dotyczy prośby przeprowadzenia postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.

Habilitant określa osiągnięcie artystyczne będące podstawą ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego w postaci książki fotograficznej „Spacer po lesie / Walk in Synchronicity”.

Recenzja sporządzona została zgodnie z art. 219 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2024 r. poz. 1571), § 12 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie stopni naukowych oraz z Uchwałą nr 181 / 23 / k20-24 Senatu Akademii Sztuk Pięknych im. Władysława Strzemińskiego w Łodzi z dnia 28.09.2023 r

2. Dokumentacja i kompletność materiałów

Do wniosku habilitacyjnego z dnia 20 lutego 2024 roku dr Bartłomiej Talaga dołączył pełną dokumentację obejmującą:

1. Dane wnioskodawcy,
2. Autoreferat,
3. Artykuł opublikowany w czasopiśmie Ethos, nr 119,
4. Kopię dokumentu potwierdzającego posiadanie stopnia doktora,
5. Oświadczenie autorskie,
6. Wykaz osiągnięć artystycznych i naukowych,
7. Pisemne zobowiązanie do pokrycia kosztów postępowania,
8. Dwa listy referencyjne:
 - prof. Józefa Robakowskiego,
 - prof. Marka Szyryka, prorektora ds. studiów i nauczania Państwowej Wyższej Szkoły Filmowej, Telewizyjnej i Teatralnej w Łodzi,
9. Wydawnictwo artystyczne: książka fotograficzna Spacer po lesie / Walk in Synchronicity,
10. Timeline projektu,
11. Pendrive zawierający wszystkie wymienione wyżej materiały oraz zapis dzieł wraz z dokumentacją ich publicznej prezentacji w formie cyfrowej.

Całość dokumentacji spełnia wymogi formalne określone w Ustawie i stanowi podstawę niniejszej recenzji.

3. Dane o habilitancie

Dr Bartłomiej Talaga – artysta fotograf, pedagog, kierownik specjalności Fotografia w Szkole Filmowej w Łodzi, wykładowca i redaktor naczelny magazynu „TON-mag”. Jego działalność artystyczna rozwija się w przestrzeni pomiędzy fotografią, dźwiękiem i obrazem ruchomym, a jej cechą charakterystyczną jest konsekwentne łączenie medium fotograficznego z refleksją filozoficzną i społeczną.

Edukacja:

- 2007–2012: Studia magisterskie na Kierunku Fotografia, Wydział Operatorski i Realizacji Telewizyjnej, PWSFTviT w Łodzi — dyplom pod opieką prof. Grzegorza Przyborka.
- 2013–2018: Studia doktoranckie na tym samym wydziale (PWSFTviT Łódź).

Zatrudnienie:

Od 2015 roku zatrudniony w PWSFTviT w Łodzi, Wydział Operatorski i Realizacji Telewizyjnej — początkowo jako wykładowca, obecnie pełni funkcję kierownika specjalności Fotografia.

Stopień doktora:

Tytuł rozprawy: „ciemnia/jaśnia (lightroom/darkroom) – Uniwersum światła”

Promotor: dr hab. Marek Poźniak, prof. PWSFTviT.

Recenzenci: prof. dr hab. Andrzej P. Bator (Akademia Sztuk Pięknych we Wrocławiu), prof. dr hab. Piotr Wołyński (Uniwersytet Artystyczny w Poznaniu).

Data obrony: 6 marca 2018 r. – data nadania stopnia: 9 marca 2018 r.

Dziedzina: sztuki filmowe.

Habilitant uczestniczył w licznych wystawach indywidualnych i zbiorowych w Polsce i za granicą (Kolonia, Kopenhaga, Bratysława, Frankfurt n. Odrą), a jego twórczość była prezentowana m.in. na Fotofestiwalu w Łodzi, Biennale Sztuki Mediów WRO we Wrocławiu, Festiwalu Człowiek w Zagrożeniu oraz Interphoto w Białymstoku.

W swojej praktyce Talaga łączy elementy eksperymentalne z refleksją nad naturą i technologią. Jest autorem projektów, w których fotografia przenika się z dźwiękiem, instalacją i performansem audiowizualnym.

Artysta reprezentuje nurt, który można określić jako intermedialną kontynuację tradycji Warsztatu Formy Filmowej – refleksyjny, analityczny, często procesualny, posługujący się światłem jako tworzywem metafizycznym i analitycznym zarazem.

W pracy dydaktycznej Talaga rozwija autorskie programy z zakresu fotografii i nowych mediów, kładąc nacisk na integrację myślenia wizualnego, dźwiękowego i tekstowego. Jego działalność w tym obszarze ma charakter twórczy i organizacyjny, co czyni go znaczącą postacią w środowisku artystycznym Łodzi.

4. Ocena autoreferatu

Autoreferat dr Bartłomieja Talagi jest liczącym 36 stron opracowaniem. Został przygotowany z dużą kulturą języka, spójnością i świadomością teoretyczną. Jest to tekst ujawniający dojrzałość autora, jego zdolność do analizy własnej twórczości i jej kontekstów.

W opracowaniu zawarte są liczne zdjęcia ilustrujące drogę artystyczną habilitanta i w sposób niezwykle trafny budujące kontekst wizualny w stosunku do przygotowanego tekstu.

Autor w sposób klarowny prowadzi czytelnika przez etapy swojego rozwoju artystycznego – od wczesnych realizacji fotograficznych, poprzez prace o charakterze performatywnym i audiowizualnym, aż po osiągnięcie w postaci książki fotograficznej *Spacer po lesie / Walk in Synchronicity*.

Autoreferat cechuje równowaga między refleksją teoretyczną a językiem osobistego doświadczenia. Talaga pisze z wrażliwością i precyzją, unikając akademickiego patosu, a jednocześnie ujawnia głębokie rozumienie materii obrazu. Sam habilitant potwierdza moją tezę pisząc w autoreferacie takie choćby zdanie:

W tej specyficznej książce wartość „brzmieniowa”, faktury zdjęcia, jego kolorystyka czy czysta forma wychodzą na pierwszy plan ponad wartości dokumentalne czy wernakularne.

W warstwie stylistycznej tekst jest dopracowany, ma rytm i klarowność, które odpowiadają jego praktyce wizualnej – jest przemyślany, wyważony, pozbawiony nadmiaru, a zarazem bogaty w znaczenia.

Co szczególnie cenne, autoreferat nie jest opisem „produkcyjnym”, lecz rodzajem filozoficznego szkicu o tym, czym jest fotografia w świecie zdominowanym przez technologię, szybkość i utratę wrażliwości. Autor umiejętnie wskazuje, że fotografia w jego rozumieniu jest narzędziem poznania, a nie zapisu – przestrzenią między widzeniem a rozumieniem.

Warto podkreślić, że autotematyczna konstrukcja autoreferatu dr Bartłomieja Talagi cechuje się wyjątkową spójnością logiczną i estetyczną względem opisywanego dzieła. Autor posługuje się językiem, który — podobnie jak jego fotografia — ma charakter partyturowy i rytmiczny, budując narrację opartą na płynnym przechodzeniu między doświadczeniem osobistym a refleksją teoretyczną. Struktura tekstu, zorganizowana jak sekwencja „fal” i „rezonansów”, odpowiada strukturze książki *Spacer po lesie*, w której obrazy układają się w wizualno-dźwiękową kompozycję. W efekcie język pisany i język obrazu pozostają w głębokim dialogu, a całość tworzy jednolity, konsekwentny i autorsko przemyślany system znaczeń.

Całość sprawia wrażenie wypowiedzi artysty dojrzałego, który potrafi zarówno analizować, jak i dystansować się wobec własnej praktyki, a zarazem pozostaje otwarty na nowe pola poszukiwań.

5. Ocena dzieła artystycznego stanowiącego podstawę postępowania habilitacyjnego

Dziełem stanowiącym podstawę postępowania habilitacyjnego jest książka fotograficzna pt. „Spacer po lesie / Walk_in Synchronicity” – autorski projekt o charakterze wizualnym, refleksyjnym i filozoficznym. Praca ta, zrealizowana z niezwykłą kulturą obrazu i edycji, jest przykładem głębokiej, wielowymiarowej refleksji nad relacją człowieka i natury, nad czasem, trwaniem i przemijalnością, a zarazem nad kondycją współczesnego świata i naszego miejsca w nim.

Projekt opiera się na idei spaceru jako formy percepcji i jako aktu duchowego. To nie jest tylko „spacer po lesie” w sensie dosłownym – to również metaforyczna podróż przez obrazy pamięci, świadomości i obserwacji. Autor traktuje przestrzeń przyrody jako przestrzeń mentalną, a książka jest w tym sensie zapisem medytacji, swoistego rytmu oddychania świata.

Talega pięknie pisze o tym w swoim autoreferacie;

*Książkę można czytać jako **wizualną partyturę utworu o konkretnej dzielnicy Łodzi (Stare Polesie). W narracji liniowej pojawiają się fotografie z wielu medytacyjnych spacerów po okolicy mojego zamieszkania. Cykl wystaw pozwala natomiast z niewielkiej – kieszonkowej książki wyjść w przestrzeń galerii i „wyciągnąć” fotografie w większe formaty.*

Cytat ten idealnie ukazuje równowagę między językiem pojęciowym, a doświadczeniem osobistym. Dwie immanentne dla twórczości Talegi cechy.

Fotografie składające się na książkę charakteryzuje subtelność i precyzja budowania opowieści – są to obrazy pełne ciszy, napięcia i dyskretnego ruchu światła. W sposób szczególny na uwagę zasługują decyzje formalne – praca z kadrem, rytmem i światłem. Te decyzje przekładają się na kompozycje całej publikacji, w której fotografie układają się w rozważnie zaplanowany rytm wizualny i emocjonalny, tworząc dodatkową warstwę narracji. Sprawiają, iż statyczne obrazy fotograficzne stają się swoistym *filmem na papierze fotograficznym*, jak nazywano album *Amerykanie* Roberta Franka.

Jako szczególnie ciekawe i odkrywcze chciałbym wskazać, że habilitant obserwuje proces dekonstrukcji – w sposób inteligentny i konsekwentny pokazuje, jak ułomne są ludzkie plany wobec rzeczywistości. W jego fotografiach pojawiają się rozbite reflektory, kałuże na asfalcie, fragmenty podartej plandeki w samochodzie dostawczym – symbole rzeczy, które miały trwać, a poddane zostały destrukcji czasu. Rzeczywistość Talagi to świat, który „miał być inny”, a stał się kruchy, organiczny i niepewny. W dużo większym stopniu, niż mogliśmy to przewidzieć.

Z tych pozornie drobnych obserwacji autor konstruuje spójną filozofię – wskazuje, że nasze plany i konstrukcje, zarówno architektoniczne, jak i emocjonalne, nie są w stanie utrzymać się w czasie. To czas właśnie dokonuje redukcji naszych marzeń, planów i konstrukcji. Czas przywraca organiczność formie. Redukuje kształty wznoszonych przez człowieka budowli i naszych ciał.

Ten motyw powraca w serii trzech fotografii szczególnie dla mnie istotnych: zdjęcia drzewa na tle zniszczonych budynków, drugiego, przedstawiającego obraz pejzażu opartego o szarą ścianę – oraz trzeciego pionowego zdjęcia z ptakiem siedzącym na kablu ponad figurą świętą. Te trzy fotografie tworzą tryptyk o niezwyklej sile symbolicznej: mówią o procesie, w którym człowiek wypiera naturę poprzez architekturę i kulturę, ale z czasem natura odzyskuje przestrzeń, wypierając człowieka i jego geometryczne porządki. Mówi o marzeniach i o tym jak świat je bezlitośnie redukuje.

Całość staje się opowieścią o wzajemnym przenikaniu natury i kultury jest jednym z najpiękniejszych elementów załączonej do dokumentacji książki. Punkt kulminacyjny stanowi wspomniane zdjęcie z ptakiem siedzącym nad świętą figurą – obraz, który w lapidarnej formie mówi o relacji przyrody i kultury, wolności i wiary, organiczności i symbolu. Ptak jest tu ucieleśnieniem natury, wolności i trwania, figura – symbolem kultury, tradycji i wiary opartej na strukturze. Oba te elementy wydaje się łączyć cienka linia kabla na której siedzi zwierze – nie równowagi i napięcia.

Te zestawienia, pełne ciszy i uważności, wprowadzają nas w sferę refleksji, którą można nazwać medytacją wizualną. To fotografia myśląca, pozornie nieefektowna, a jednocześnie pełna napięcia i emocji.

W tym sensie prace dr. Bartłomieja Talagi odwołują się do tradycji refleksyjnej fotografii, której jednym z najwybitniejszych przykładów pozostaje twórczość Diane Arbus. Arbus widziała świat jako przestrzeń pęknięć i nieciągłości, jako obszar zawiedzionych wyobrażeń o tym, jak rzeczy miały wyglądać. Talaga kontynuuje tę linię myślenia, obserwując rzeczywistość jako zbiór kruchości i przeobrażeń. Czyni to z perspektywy znacznie bardziej współczesnej, ekologicznej i empatycznej niż dotychczasowi mistrzowie.

Odnosząc się raz jeszcze do samego dzieła stanowiącego przedmiot postępowania habilitacyjnego warto podkreślić także doskonałe działanie kadrem i przestrzenią książki. Autor świadomie operuje formatem i rozkładówkami. Pojawiające się „rozłożenia” – panoramy o proporcjach 1:4 czy 1:5 – nadają książce filmowy rytm i poszerzają jej wymiar przestrzenny. Dzięki nim książka staje się nie

tylko sekwencją obrazów, lecz doświadczeniem immersyjnym – rodzajem partytury wizualnej, w której rytm otwierania stron jest częścią narracji.

Jak trafnie napisał w swojej opinii prof. Józef Robakowski:

Bartłomiej Talaga wykazuje wyjątkową ewolucję procesu artystycznego, przekształcając energię twórczości fotograficznej w szersze działania audiowizualne i akcje artystyczne. Jego prace obejmują nie tylko fotografię, ale i dźwięk oraz formy wideo, co stanowi naturalną kontynuację tradycji Warsztatu Formy Filmowej.

To dzieło, choć skromne w formie, jest niezwykle bogate w znaczenia. Wyróżnia się dojrzałością, klarownością koncepcji i spójnością formalną. „Spacer po_lesie / Walk_in Synchronicity” spełnia wszystkie kryteria dzieła habilitacyjnego w dziedzinie sztuki, będąc wybitnym osiągnięciem o charakterze interdyscyplinarnym.

6. Ocena dorobku artystycznego, dydaktycznego i organizacyjnego

Dorobek artystyczny dr Bartłomieja Talagi jest rozległy i spójny. Obejmuje liczne wystawy, projekty audiowizualne (AVP), performance, książki artystyczne i działania kuratorskie. W jego dorobku wyraźnie widoczna jest konsekwencja poszukiwań oraz świadomość interdyscyplinarnego charakteru współczesnej sztuki.

Artysta uczestniczył w wielu wystawach w Polsce i za granicą, m.in. w Kolonii, Kopenhadze, Bratysławie, Berlinie, Rybniku, Łodzi, Wrocławiu i Warszawie. Jego twórczość łączy elementy eksperymentalne i konceptualne, a jednocześnie pozostaje głęboko zakorzeniona w refleksji nad współczesną kondycją człowieka w świecie technologicznym i medialnym.

Liczba wystaw Bartłomieja Talagi, na podstawie przedstawionego w dokumentacji zestawienia prezentuje się bardzo korzystnie.

Wystawy indywidualne w liczbie 15; m.in. *ciemnia/jaśnia*, *Spacer po_lesie/Walk in Synchronicity*, *Struktury krystaliczne*, *The sound of...*, *ZPMSKIPF*, *Terra Incognita*, *Interior/Exterior*, *W istocie rzeczy*, *Bezformie*, *Darkroom*, *Czas wywołania*, *Odtruwanie studni*, *Active Carbon*, *Gruz*, *Ambient-meditation set*. Wystawy zbiorowe to 20 realizacji; m.in. Fotofestiwal Łódź – różne edycje, Biennale Sztuki Mediów WRO, Interphoto Białystok, HOYM Industry Fest, Festiwal MOST Frankfurt nad Odrą, Photokina Academy Kolonia, Galeria Kobro ASP Łódź, Galeria FF, Miejska Galeria Sztuki w Łodzi, Galeria 6×7 Warszawa, Fabryka Sztuki w Łodzi.

Po analizie działań artystycznych rozwoju własnego, a także ze względu na prestiż instytucji, kontekst i znaczenie, wydaje mi się, że jako najważniejsze dokonania można wskazać;

1. „Spacer po_lesie / Walk in Synchronicity” – Poleski Ośrodek Sztuki, Łódź (2021)

→ główne dzieło habilitacyjne, łączące fotografię, dźwięk i performance; premierowy pokaz w ramach Fotofestiwalu; przykład autorskiego języka wizualno-dźwiękowego.

2. „ciemnia/jaśnia – lightroom/darkroom” – Szkoła Filmowa w Łodzi (2017)

→ wystawa doktorska, wyróżniająca się skalą conceptualną i spójnością z teorią światła; to moment przełomowy w rozwoju artysty.

3. „Triple Axis” – 20. Biennale Sztuki Mediów WRO, Wrocław (2023)

→ udział w jednym z najważniejszych międzynarodowych wydarzeń poświęconych sztuce nowych mediów w Europie; prestiżowa ekspozycja audiowizualna.

4. „Avangrada. Struktury krystaliczne” – Miejska Galeria Sztuki w Łodzi (2018)

→ solowy projekt o silnym wymiarze eksperymentalnym, prezentowany w renomowanej instytucji o tradycjach nowoczesnych.

5. „The Sound of ...” – Fotofestiwal Łódź Art Center (2019)

→ wystawa łącząca fotografię, dźwięk i performans, kuratorowana przez Franka Ammera; współudział w najważniejszym polskim festiwalu fotografii.

Warto podkreślić, że działalność Talagi ma charakter dialogiczny – jest to twórczość, która nie izoluje się, lecz poszukuje wymiany i współdziałania. Także w wymiarze międzypokoleniowym.

Jak zauważył prof. Marek Szyryk w liście referencyjnym:

Z pełnym zaangażowaniem rozwija specjalność Fotografia w Szkole Filmowej, dbając o jej aspekty dydaktyczne i tworząc przestrzeń sprzyjającą swobodnej ekspresji artystycznej studentów. Jest nauczycielem empatycznym, inspirującym, potrafiącym towarzyszyć młodym twórcom w ich procesie rozwoju.

W działalności dydaktycznej Talaga prowadzi zajęcia z zakresu *Projektowania publikacji, Warsztatu audiowizualnego, Postprodukcji w fotografii, Kolorkorekcji oraz Realizacji form wystawienniczych*. Wyróżnia go umiejętność łączenia teorii z praktyką, świadomość współczesnych technologii i duża wrażliwość na indywidualność studenta.

Ważnym elementem jego dorobku dydaktycznego i organizacyjnego jest także działalność wydawnicza. Talaga jest pomysłodawcą i redaktorem naczelnym *TON-mag* – magazynu fotograficznego działającego online i w formie drukowanej, stanowiącego platformę prezentacji i dyskusji o sztuce.

Jako organizator i kurator habilitant prowadzi liczne wystawy i wydarzenia artystyczne, współpracując z instytucjami kultury w Polsce i za granicą (m.in. Biennale WRO, Galeria FF, Poleski Ośrodek Sztuki, Fabryka Sztuki w Łodzi). Jego działalność ma charakter integrujący i wspólnotowy.

Podsumowując mogę z całym przekonaniem stwierdzić iż dorobek artystyczny, dydaktyczny i organizacyjny dr Bartłomieja Talagi świadczy o pełnej dojrzałości artysty i pedagoga, a jego działalność w pełni odpowiada wymaganiom stawianym kandydatom do stopnia doktora habilitowanego.

7. Podsumowanie i konkluzja końcowa

Na szczególne podkreślenie zasługuje głęboko humanistyczny wymiar fotografii Bartłomieja Talagi, wynikający z jego umiejętności zdystansowanego, a zarazem empatycznego obserwowania rzeczywistości. Autor nie szuka ani afirmacji, ani negacji świata – raczej równowagi pomiędzy kulturą i naturą, w której napięcie pomiędzy tymi dwoma porządkami ujawnia się jako źródło refleksji, nie konfliktu. To spojrzenie współczesne, wolne od tradycyjnych opozycji, w którym człowiek jest częścią krajobrazu, a nie jego centrum.

W tym sensie Talaga kontynuuje, ale i przekształca rodowód swoich nauczycieli i nauczycielek – artystek i artystów, którzy wprowadzali go w świat sztuki i myślenia o obrazie. Czerpiąc z ich doświadczenia, sposobu obserwacji i uważności, habilitant nadaje tym gestom nową, jeszcze bardziej aktualną wrażliwość – łączącą świadomość ekologiczno-społeczną z subtelnym językiem wizualnym. Jego twórczość to nie tylko echo tradycji Warsztatu Formy Filmowej, ale też współczesna odpowiedź na pytanie o miejsce człowieka w świecie, który sam stworzył i którego już nie potrafi całkowicie kontrolować.

Człowieka w świecie który udowodnił nam, iż zapowiadany koniec historii nie nastąpił, a my trwamy dalej jak niemi widzowie tego co ma nadejść.

Dorobek habilitanta świadczy o wyraźnej dojrzałości artystycznej i naukowej. Bartłomiej Talaga nie tylko tworzy, lecz także organizuje, uczy i inspiruje. Jako kierownik specjalności Fotografia w Szkole Filmowej w Łodzi kształtuje nowe pokolenia twórców, rozwijając w nich wrażliwość na proces i znaczenie, a nie tylko formę. Jego działalność dydaktyczna cechuje się nowoczesnym podejściem, otwartością i zdolnością łączenia teorii z praktyką.

W swojej pracy organizacyjnej i społecznej habilitant wykazuje umiejętność budowania środowiska twórczego, w którym refleksja artystyczna, technologia i wspólnota dydaktyczna współistnieją w harmonijnym dialogu. To postawa niezwykle cenna w dzisiejszej rzeczywistości artystycznej, wymagającej nie tylko indywidualnych osiągnięć, ale także odpowiedzialności za rozwój i kształtowanie kontekstu instytucjonalnego.

Całość przedstawionego dorobku oraz dzieło habilitacyjne dowodzą, że dr Bartłomiej Talaga w pełni spełnia kryteria określone w art. 219 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2024 r. poz. 1571), § 12 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie stopni naukowych oraz z Uchwałą nr 181 / 23 / k20-24 Senatu Akademii Sztuk Pięknych im. Władysława Strzemińskiego w Łodzi z dnia 28.09.2023 r.

Z pełnym przekonaniem stwierdzam, że dr Bartłomiej Talaga posiada wszelkie kompetencje i dorobek artystyczny, dydaktyczny oraz organizacyjny uprawniający go do nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.

